



39.

Bölüm

COVID-19 ENFEKSİYONU SONRASI GELİŞEN İMMÜN POLİNÖROPATİLER VE YÖNETİMİ

Sevgi FERİK¹

GİRİŞ

Koronavirüs hastalığı-19 (COVID-19), Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11 Mart 2020’de pandemi olarak tanımlanmıştır. SARS-CoV-2, COVID-19’a neden olan ve yeni gelişen insan koronavirüsüdür. Bu virüs, ilk olarak Aralık 2019’da Çin’in Wuhan şehrinde tespit edilmiştir.^(1,2) Daha sonra tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 enfeksiyonunun klinik tablosu asemptomatikden ciddi pnömoni, solunum yetmezliği ve çoklu organ yetmezliğine kadar giden bir seyir gösterebilmektedir.⁽³⁾

COVID-19 VE NÖROLOJİK KOMPLİKASYONLAR

Tüm dünyada ciddi bir sağlık sorunu olan bu hastalık, birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. COVID-19, özellikle solunum sistemi tutulumu ile gündeme gelse de COVID-19 hastalarında nörolojik belirtilerin meydana geldiğini gösteren artan kanıtlar vardır. Benzer şekilde diğer koronavirüsler (CoV) ile ilgili salgınlar da; Şiddetli Akut Solunum Sendromu (SARS-CoV-1) ve Orta Doğu Solunum Sendromu (MERS-CoV) nörolojik komplikasyonlarla ilişkilendirilmiştir.⁽⁴⁾

COVID-19 pandemisinin başlangıcından itibaren en yaygın rapor edilen nörolojik şikayetler koku/ tat bozukluğu ve baş ağrısıdır. Bunların

dışında inme, ensefalopati, nöbet, polinöropati gibi daha ciddi pek çok nörolojik tablo da bildirilmiştir.⁽⁴⁻⁶⁾ COVID-19 ile ilişkili nörolojik belirti ve komplikasyonların nasıl ve neden meydana geldiğine dair çeşitli hipotezler ve çalışmalar olsa da patogenezi henüz tam olarak aydınlatılmamıştır.⁽⁷⁾

COVID-19 VE İMMÜN KÖKENLİ POLİNÖROPATİLER

Guillain-Barré Sendromu (GBS) hızlı ilerleyen simetrik kas güçsüzlüğü, hiporefleksi veya arefleksi ile karakterize akut, postenfeksiyöz, immün aracılı bir poliradikülönöropatidir. GBS terimi, pratikte immün aracılı nöropatilerin en sık rastlanan klasik inflamatuvar demiyelizan formu için kullanılmaktadır. Ancak klinik, patolojik ve elektrofizyolojik özelliklere göre farklı alt grupları vardır. Akut İnflamatuvar Demiyelinizan Poliradikülönöropati (AIDP), Akut Motor Aksonal Nöropati (AMAN), Akut Motor ve Duyusal Aksonal Nöropati (AMSAN), Miller-Fisher Sendromu (MFS) (bölgesel varyant) en sık görülen formlarıdır.^(8,9)

Genellikle hastalığın başlangıcından önce (<1ay), üst solunum yolu enfeksiyonu, gastroenterit gibi bir enfeksiyon, cerrahi girişim veya aşılama öyküsü mevcuttur. Altta yatan neden kesin olarak bilinmemektedir ancak otoimmün

¹ Uzm. Dr. Sevgi FERİK, Kahramanmaraş Necip Fazıl Şehir Hastanesi, Nörofizyoloji Bölümü s.ferik@hotmail.com

patilere dikkat çekmek istedik. Çünkü bu hasta grubunda erken tanı konulması ve uygun tedavi başlanması hastanede yatış süresini kısaltmakta, morbidite ve mortaliteyi düşürmekte oldukça önemlidir.

KAYNAKLAR

- 1: Zhu N, Zhang D, Wang W, et al. A novel Coronavirus from patients with pneumonia in China, 2019. *N Engl J Med.* 2020 Feb 20;382(8):727-733.
- 2: Adhikari SP, Meng S, Wu YJ, et al. Epidemiology, causes, clinical manifestation and diagnosis, prevention and control of coronavirus disease (COVID-19) during the early outbreak period: a scoping review. *Infect Dis Poverty.* 2020 Mar 17;9(1):29.
- 3: Tsai PH, Lai WY, Lin YY, et al. Clinical manifestation and disease progression in COVID-19 infection. *J Chin Med Assoc.* 2021 Jan 1;84(1):3-8.
- 4: Yachou Y, El Idrissi A, Belapasov V, et al. Neuroinvasion, neurotropic, and neuroinflammatory events of SARS-CoV-2: understanding the neurological manifestations in COVID-19 patients. *Neurol Sci.* 2020 Oct;41(10):2657-2669.
- 5: Mao L, Jin H, Wang M, et al. Neurologic Manifestations of Hospitalized Patients With Coronavirus Disease 2019 in Wuhan, China. *JAMA Neurol.* 2020 Jun 1;77(6):683-690.
- 6: Cagnazzo F, Arquiza C, Derraz I, et al. Neurological manifestations of patients infected with the SARS-CoV-2: a systematic review of the literature. *J Neurol.* 2021 Aug;268(8):2656-2665.
- 7: Montalvan V, Lee J, Bueso T, et al. Neurological manifestations of COVID-19 and other coronavirus infections: A systematic review. *Clin Neurol Neurosurg.* 2020 Jul;194:105921.
- 8: Willison HJ, Jacobs BC, van Doorn PA. Guillain-Barré syndrome. *Lancet.* 2016 Aug 13;388(10045):717-27.
- 9: Van den Berg B, Walgaard C, Drenthen J, et al. Guillain-Barré syndrome: pathogenesis, diagnosis, treatment and prognosis. *Nat Rev Neurol.* 2014 Aug;10(8):469-82.
- 10: Yuki N, Hartung HP. Guillain-Barré syndrome. *N Engl J Med.* 2012 Jun 14;366(24):2294-304.
- 11: Islam Z, Jacobs BC, van Belkum A, et al. Axonal variant of Guillain-Barre syndrome associated with *Campylobacter* infection in Bangladesh. *Neurology.* 2010 Feb 16;74(7):581-7.
- 12: Hadden RD, Karch H, Hartung HP, et al. Preceding infections, immune factors, and outcome in Guillain-Barré syndrome. *Neurology.* 2001 Mar 27;56(6):758-65.
- 13: Zhao H, Shen D, Zhou H, et al. Guillain-Barré syndrome associated with SARS-CoV-2 infection: causality or coincidence? *Lancet Neurol.* 2020 May;19(5):383-384.
- 14: Toscano G, Palmerini F, Ravaglia S, et al. Guillain-Barré Syndrome Associated with SARS-CoV-2. *N Engl J Med.* 2020 Jun 25;382(26):2574-2576.
- 15: Uncini A, Vallat JM, Jacobs BC. Guillain-Barré syndrome in SARS-CoV-2 infection: an instant systematic review of the first six months of pandemic. *J Neurol Neurosurg Psychiatry.* 2020 Oct;91(10):1105-1110.
- 16: Paliwal VK, Garg RK, Gupta A, et al. Neuromuscular presentations in patients with COVID-19. *Neurol Sci.* 2020 Nov;41(11):3039-3056.
- 17: Sriwastava S, Kataria S, Tandon M, et al. Guillain Barré Syndrome and its variants as a manifestation of COVID-19: A systematic review of case reports and case series. *J Neurol Sci.* 2021 Jan 15;420:117263.
- 18: Reyes-Bueno JA, García-Trujillo L, Urbaneja P, et al. Miller-Fisher syndrome after SARS-CoV-2 infection. *Eur J Neurol.* 2020 Sep;27(9):1759-1761.
- 19: Abu-Rumeileh S, Abdelhak A, Foschi M, et al. Guillain-Barré syndrome spectrum associated with COVID-19: an up-to-date systematic review of 73 cases. *J Neurol.* 2021 Apr;268(4):1133-1170.
- 20: Trujillo Gittermann LM, Valenzuela Feris SN, von Oettinger Giacomani A. Relation between COVID-19 and Guillain-Barré syndrome in adults. *Systematic review. Neurologia (Engl Ed).* 2020 Nov-Dec;35(9):646-654.
- 21: Polat B, Aysal F. Nöromusküler hastalıklar. Çelik Gök-yiğit M, editör. COVID-19 ve Nöroloji. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2021. p.25-31.
- 22: Keddie S, Pakpoor J, Mousele C, et al. Epidemiological and cohort study finds no association between COVID-19 and Guillain-Barré syndrome. *Brain.* 2021 Mar 3;144(2):682-693.